

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЄЮ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Н. С. Пугачова,
асистент кафедри економічної теорії
та інтелектуальної власності,
Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено трансформацію механізму державного управління екологізацією аграрного виробництва в умовах інтелектуалізації суспільства.

Ключові слова: державне управління, екологізація, інтелектуалізація, аграрне виробництво.

Пріоритетними цілями розвитку аграрного сектору України тривалий час була інтенсифікація виробництва, нарощування врожайності та збільшення масштабу виробництва, що викликало виснаження всіх ресурсних компонентів галузі. Статистичні данні показують, що сільське господарство України це найбільш природомістка галузь, яка використовує 41,6 млн. га сільськогосподарських угідь (68,9% території України), у тому числі 32,5 млн. га ріллі (53,8%), 7,9 млн. га сіножатей і пасовищ (13,1%), 0,9 млн. га багаторічних насаджень (1,5%) [1, с. 4].

Негативні тенденції впливу сільського господарства на навколишнє середовище посилювались структурними деформаціями всього народного господарського комплексу в регулюванні та фінансуванні якого, перевагу держава роками надавала сировинно-видобувним, найбільш екологічно небезпечним галузям промисловості. Це призвело до того, що в українській економіці нині превалює висока питома вага ресурсномістких та енергоємних технологій,

впровадження та нарощування яких здійснювалося найбільш «дешевим» способом – без будівництва відповідних очисних споруд, без розвитку екологічно зберігаючої інфраструктури.

Таким чином, наші дослідження показали, що щороку продовжує зростати антропогенне та техногенне навантаження на навколишнє середовище. Україна має найвищий в Європі рівень розораності сільськогосподарських угідь, споживання водних ресурсів, вирубки лісів. Близько 15% території України з населенням понад 10 млн. осіб знаходиться в критичному екологічному стані. В Україні близько 70% поверхневих вод і значна частка запасів підземних водоймищ, втратили своє значення як джерела питної води. Занепокоєність викликає стан басейну р. Дніпро, який забезпечує питною водою понад 75% (35 млн.) населення країни. Якість води Дніпровського басейну поступово погіршується. Збільшуються середньорічні показники вмісту у воді амонійного азоту, нітратів, фосфатів та підвищення мінералізації води, забруднення водних об'єктів фенолами та нафтопродуктами. Погіршується і якість підземних вод внаслідок інтенсивної експлуатації продуктивних водоносних горизонтів. Виявлено понад 290 сформованих осередків забруднення підземних вод в основних водоносних горизонтах [2].

В окремих районах, де проведено осушення земель, відбувається неконтрольоване зниження рівня ґрунтових вод, зменшення потужності органічної маси, а в районах зрошення – підтоплення і засолення ґрунтів, деградація чорноземів, що призвело до негативних екологічних наслідків у районах Полісся та на півдні України. Нині 14,8 % загальної площі поливних земель піддаються еродуванню, 1,5 % – перезволоженню, понад 4 % є солонцюваті та засолені. Збільшення мінералізації ґрунтових вод загрожує вторинним засоленням земель. Майже на всіх землях спостерігається неухильне зниження вмісту гумусу в ґрунтах.

За 100 років (1881-1991) вміст найціннішого складника – гумусу зменшився в ґрунтах України майже на третину (з 4,2 до 3,2 %). Нині ж він становить 3,1 %, і цей процес триває [3].

Тому, сучасні науковці, фахівці, політики, громадськість все більшого значення надають проблемам екологізації економіки. При цьому варто чітко усвідомлювати відмінність таких понять як «екологізація економіки» та «охорона навколишнього середовища». Екологізація ліквідує не результати, а причини екологічної деструкції. В свою чергу, охорона навколишнього середовища потребує значних коштів на компенсацію недоліків екологічно недосконалої технології [4, с. 10]

Вище назване доводить, що необхідна якісна трансформація механізму державного управління екологізацією аграрного виробництва яка стане основою сталого розвитку та подолання бідності сільського населення, а також забезпечить подальшу інституціоналізацію економічних відносин в аграрному секторі. Таке твердження ґрунтується на тому, що екологізація агроекономіки в контексті сталого розвитку та подолання бідності сільського населення забезпечує цілісний, справедливий і далекоглядний підхід до прийняття рішень на всіх рівнях функціонування аграрного сектору. Вона сприяє не тільки досягненню високих економічних показників в агровиробництві, але й виступає фактором інтеграції соціальних, економічних та екологічних цілей і завдань під час прийняття рішень як в державному, так і в приватному секторі. На наш погляд, у публічному адмініструванні напрямів розвитку «зеленої економіки» основна увага повинна приділятися взаємозв'язку між навколишнім середовищем та економікою. Трансформації механізму державного управління сприятиме участь України в програмі «Екологізація економіки в країнах Східного партнерства ЄС» (EaP GREEN), яка допомагає шести країнам Східного

партнерства Європейського Союзу прискорити процес переходу до «зеленої» структури економіки.

Недосконалість діючого механізму публічного управління екологізацією аграрного виробництва пов'язана з непослідовними діями уряду в законодавчому полі. Так, на сьогоднішній день лише Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» містить деякі норми щодо екологізації виробництва. Зокрема у статті 3 зазначено, що до основних принципів охорони навколишнього природного середовища належить «екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій» [5]. Також, деякі спроби законодавчого закріпити процес екологізації аграрного виробництва, зроблено у проекті Закону України «Про сільське господарство», у якому зазначено, що «*екологізація сільського господарства* – система загальнодержавних, галузевих і регіональних заходів, спрямованих на впровадження в практику сільськогосподарського виробництва якісно нових, екологічно безпечних видів техніки, технологій та організації матеріального виробництва, способів і методів функціонування аграрних та агропромислових комплексів з метою раціонального використання природних ресурсів, їх збереження, відтворення та підтримання динамічної екологічної рівноваги в навколишньому середовищі» [6].

Ми прийшли до висновку, що в умовах інтелектуалізації аграрного сектору економіки повинні бути визначені нові пріоритети країни в управлінні підвищенням рівня екологічної безпеки та збереження природних систем. В зв'язку з чим, радикальних змін потребує зміст Концепції спрямованої на екологізацію економіки, поліпшення

екологічної ситуації, раціональне використання та відтворення природних ресурсів. Удосконалення даної концепції повинно бути спрямоване на посилення екологічної безпеки, послідовне зниження екологічних ризиків для здоров'я людини, введення системи екологічного маркування товарів і продуктів харчування, приведення якості питної води у відповідність до європейських стандартів, підвищення якості повітря, запобігання змінам клімату шляхом технічного переоснащення виробничих комплексів та введення енергоефективних і ресурсощадних технологій на селі.

Список використаних джерел:

1. Державний земельний кадастр України (станом на 1 січня 2016 року)
2. Державний комітет із земельних ресурсів України. – К., 2016. – 136 с.
3. Інформаційно-аналітичний огляд стану довкілля – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ecobank.org.ua/GovSystem/Environment/State/Pages/National.aspx>.
4. Ходаківська О. В. Екологізація сільськогосподарських земель: сучасний вимір та перспективи розвитку / О. В. Ходаківська // Економіка АПК. – 2011. – № 10. С. 28–36.
5. Проніна О. В. Державна політика охорони навколишнього середовища в Україні : автореф. дис. ...канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / О. В. Проніна – М : ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – 20 с.
6. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – 546 с.
7. Проект Закону України «Про сільське господарство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?12503>.